

Birliğimizin Kurucusu Sayın M. Orhan URAL'ın Anıları...

Değerli Meslektaşlarım,

Müsaadenize sığınarak, önce biraz kendi geçmişimden bahsedecek, sonra müşavir mühendislik konusundaki anılarımı ve görüşlerimi sizinle paylaşacağım.

Ben 1927 yılında Ankara'da doğdum. 1942 yılında Ankara Gazi Lisesi'nden mezun oldum. O zamanki adı ile, "İktisat Vekaleti"nin açmış olduğu "Avrupa'da Yüksek Mühendislik Tahsiline ait olan Seçme Sınavı"ni kazanarak, Maden Mühendisliği okumak üzere 1943 yılı aralık ayında İngiltere'ye gönderildim. İkinci Dünya Savaşı sürüyordu ve oldukça tehlikeli ve uzun süren bir deniz yolculuğundan sonra İngiltere'ye vardık. Birmingham Üniversitesi'nde Maden Mühendisliği Fakültesi'nde 3 yıl okudum ve 2 ay bir madende staj yaptım. Sağlık problemleri nedeniyle, maden mühendisliği tahsilini yarıda keserek Londra'ya dönmek zorunda kaldım ve bir yıl Elektrik Mühendisliği okuduktan sonra 1948 yılında vatana döndüm.

1948 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nin 2. sınıfına kabul edildim ve 1952 yılı Haziran döneminde Ahşap ve Çelik İnşaat Bölümü'nden

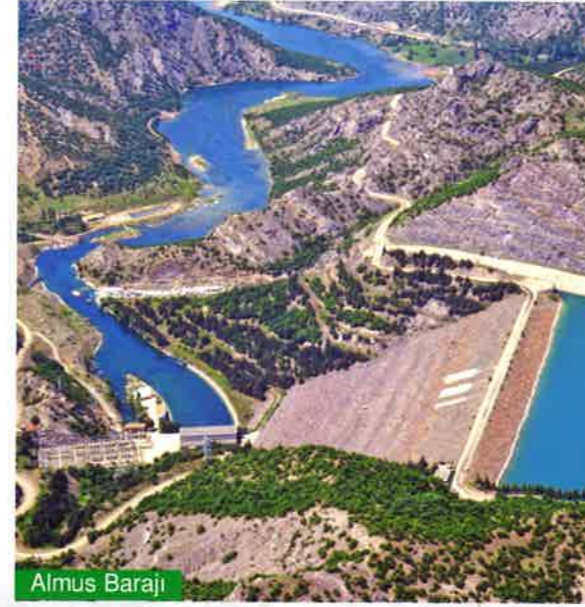
mezun oldum. 1954 yılında İstihkam Üsteğmeni olarak tamamladığım yedek subaylık hizmetinden sonra, iş aramak üzere geldiğim Ankara'da bir arkadaşımın vasıtası ile tanıştığım Seyhan Barajı Müdürü Süleyman Demirel beni hemen işe aldı ve günlük 50 TL yevmiye ile çalışmak üzere Adana'ya, Seyhan Barajı İnşaatı'na gönderdi. O zamanlar memleketimizde teknik eleman sıkıntısı vardı. İnşaat mühendislerine ve özellikle İngilizce bilen mühendislere ihtiyaç duyuluyordu. Bu nedenle teknik elemanlar için yevmiye, yani gündelik ile çalışma icat edilmişti. Ben, hem o günlerde en büyük ve en ilgi çekici yatırım projelerinden biri olan bu baraj şantiyesinde tecrübe kazanmak için ve hem de, bana verilecek yüksek yevmiyenin cazibesi ile "barajcı" olmaya karar verdim ve ilk vasıta ile Adana'ya gittim.

İnşaatı, Amerikan Morisson Şirketi (cost plus fee) esaslı bir sözleşme ile yapıyor, diğer bir Amerikan şirketi olan International Engineering Co. da uygulama projelerini şantiyede kurduğu bir büroda hazırlıyor ve müteahhitin teknik danışmanı olarak çalışıyordu. Barajın kat'i projeleri, o zamanki adı KTAM olan ve sonradan adı TAMS olarak değişen

Seyhan Barajı

bir Amerikan müşavir mühendislik şirketi tarafından yapılmıştı ve bu şirketin şantiyede teknik kontrol ve laboratuvar işlerini yürüten bir bürosu bulunmaktaydı. İnşaatın sahibi durumunda olan Devlet Su İşleri Müdürlüğü ise sırf bu baraj inşaatının denetlenmesi amacı ile doğrudan merkeze bağlı bir Bölge Müdürlüğü ihdas etmişti. 1954 yılının Mayıs ayında bu bölge müdürlüğünde çalışmaya başladım. Benim görevim derivasyon ve enerji tüneli, dolusavaklar ve santral binası inşaatlarını kapsayan Saha Kontrollük Baş Mühendisliği idi. Bu inşaatların tamamlanmasından sonra da, Maliyet Baş Mühendisi olarak görevime devam ettim.

Almus Barajı

İnşaat Y. Mühendisi Süleyman Demirel bu baraj projesini Türk mühendislik camiası için bir fırsat olarak görüyor ve Amerikalı müteahhit ve mühendislik firmalarının getirdiği ileri teknoloji ve know-how'dan tam olarak yararlanabilmek maksadı ile yeni mezun genç mühendisleri ve stajyerleri Seyhan Barajı ve HES inşaatına gönderiyordu. Baraj inşaatı bir bakıma, modern inşaat tekniklerinin ekipman ve metotlarının öğrenildiği bir okul olmuştu. Benim maden mühendisliği tecrübem bu barajda tünel kazısı ve inşaatındaki kontrollük görevim sırasında bir hayli faydalı oldu. Tünel inşaatında stajyer olarak benimle çalışan İ.T.Ü. son sınıf öğrencilerinden bir genç, ileriki yıllarda tünel müteahhitliği ile başlayarak işini büyüttü ve Türkiye'nin sayılı müteahhitlerinden biri haline geldi.

Ben Seyhan Barajı'nda çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra Süleyman Demirel önce Barajlar Dairesi Başkanı ve sonra da Devlet Su İşleri Genel Müdürü oldu. Seyhan Barajı ve HES inşaatı 1956 yılında tamamlandı. Ben Ankara'da DSİ Barajlar Dairesi'ne tayin oldum. Daire Başkanı İnşaat Y. Mühendisi Kutlu Doluca, yardımcısı Elektrik Y. Mühendisi Orhan Aker'di. İnşaat Y. Müh. Adnan Acarlar Proje Fen Heyeti Müdürü idi, ve ben de bu heyette Proje Baş Mühendisi olarak yerimi aldım. Projelendirme işimize Orta Anadolu'da orta yükseklikte birkaç

toprak baraj ile başladık, daha sonra Kızılırmak üzerindeki Kesikköprü Barajı ve HES projesini tamamen kendi bilgi ve çalışmamız ile hazırladık ve tüm ihale dokümanları ve uygulama projeleri ile yerli bir müteahhide ihale ettik. Bu tesis yerli mühendislik imkanlarımız ile başardığımız ilk büyük bir baraj ve hidroelektrik santral projesidir.

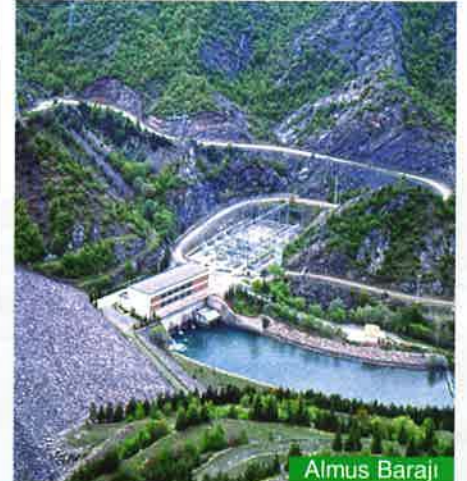
Proje çalışmalarımız Daire Başkanımızın ve Genel Müdürlüğümüzün teşvikleri ile devam etti. DSİ Etüt ve Plan Dairesi'nden sürekli olarak baraj etütleri, projelendirilmek üzere Barajlar Dairesi'ne

intikal ediyordu. Bu arada, Yeşilirmak üzerinde büyük bir baraj ve Enerji Santrali'nin etütleri tamamlandı ve Almus Barajı ve Hidroelektrik Santrali ile ilgili kat'i projelerin ve ihale dokümanlarının hazırlanması için Barajlar Dairesi görevlendirildi. Kuzey Anadolu fayı üzerinde bulunan bu yüksek kaya dolgu barajının, dolusavak kazısından çıkacak kısmen tahallül etmiş kaya dolgu ve filtre olarak kullanacağımız aluviyal temel kazısı malzemeleri ile depreme dayanıklı bir şekilde inşaa edilmesini sağlayan bir proje meydana getirmek, yerli mühendislik yetenekliğini en ciddi bir şekilde test etmek demektir. Hiçbir yabancı müşavirlik yardımı almaksızın, bizim fen heyetimizin mühendisleri ve jeologları olarak bu sınavı başarı ile geçtik ve son derecede ekonomik bir maliyetle bugüne kadar geçirdiği bütün depremlerine karşın sapsağlam yerinde duran bir eser yaratmış olduk. Bu başarıda müteahhit An İnşaat A.Ş.'nin payı da önemlidir ve böyle bir inşaatı kazasız ve kusursuz bir şekilde tamamlamış olmaları takdir edilmeyi hak etmiştir.

Maalesef, bir müddet sonra her şey değişti. 27 Mayıs İhtilalinde Genel Müdürlüğümüz Süleyman Demirel ve Başkanımız Kutlu Doluca haksız ithamlar altında kaldılar. Yerlerine yeni Genel Müdür ve Daire Başkanı getirildi. Süleyman Demirel ihtilalden önce benim barajlar Dairesindeki Proje Fen

Heyeti Müdürlüğü'ne terfiimi onaylamış idi. Ancak, yeni Daire Başkanımız bana bu terfi nedense resmen tebliğ etmek için 2 yıl bekledi. Bu arada Amerika'dan, US Bureau of Reclamation'dan, projelendirdiğimiz barajları kontrol etmek üzere bir uzman davet edildi. Bu uzmana inşaa ettiğimiz bütün barajları gösterdik. Bir süre sonra USBR'dan beklenen rapor geldi. Özet olarak, barajlarımızın tümünün iyi dizayn edilmiş olduğu, yalnız birkaç barajda dolusavakların erozyona dayanıklılık açısından yetersiz olduğu ve kanallarının uzatılması gerektiği bildiriliyordu. Ekonomi nedeni ile yapılmış bu gibi kolaylıkla düzeltilebilecek kusurların dışında, tamamen temize çıkmış, beraat etmiştik.

Artık, Barajlar Dairesi sadece küçük ve orta büyüklükteki projelerle uğraşacak, büyük barajlar ve HES projeleri için yabancı müşavir mühendislik firmalarından teklif alınarak kat'i projelerin yapımı ve kontrollük işleri yabancı firmalara ihale edilecek idi. DSİ'nin stratejisi değişmiş, kendi mühendisleri yurt dışında müşavirlik yapacak bilgi ve know-how seviyesine erişmiş iken, modern baraj teknolojisi ile Türkiye'den çok sonra tanışmış olan yabancı memleket firmalarından müşavirlik hizmetleri alınması ve bunlara cost plus fee tipi ihalelerle büyük ücretler ödenmesi bizleri hayrete düşürmüştü ve bütün hevesimizi ve heyecanımızı yok etmişti. Artık iyice anlaşılıyordu ki bu işlerde devlet dairesinde ihtisaslaşma, müşavir mühendis olarak gelişme mümkün değildi.

Almus Barajı

Seyhan Barajı

Seyhan Barajı

Bu sırada, benim zihnimde bir fikir şekillenmeye başlıyordu; DSI'ye teklif veren yabancı müşavir mühendislik firmaları gibi bir şirket kurmak. Bu şirket de büyük ve güçlü olmalı, yabancı şirketler ile rekabet edebilmeliydi. Bünyesinde, benimle işbirliği yapabilecek çeşitli branştan uzman mühendis ve mimarları birleştirebilmeli, bütün ortaklarına şirketin yükümlendiği işlerde part-time ya da full-time çalışma imkanı vermeliydi. Bu amaçla 1968 yılında, 38 meslektaşım ile birlikte GEMAŞ-Genel Mühendislik ve Mimarlık Anonim Şirketi'ni kurdum. Kendi teknik alanlarında birer uzman olan arkadaşlarımı ve yetenekli mimar dostlarımı, bazıları için kendi kefaletimle banka kredisi çıkararak, bu A.Ş.'ye ortak ettim. Devlet hizmetindeki son işim olan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarlık Danışmanlığı görevimden Haziran 1968'de ayrıldım ve GEMAŞ şirketinin Genel Müdürü ve CEO'su olarak müşavir mühendislik kariyerime ilk adımımı attım.

Bu sıralarda Ankara'da müşavir mühendislik alanında yeni bir oluşum başladı. Proje bürosu olarak İnşaat Mühendisleri Odası'na kayıtlı firmalardan bazıları, ticari yapılarında değişiklikler yaparak, Müşavir Mühendislik şir-

ketlerine dönüşüyordu. Bunda, DSI'nin yerli firmalar arasında ihaleye çıkardığı projeler için yeterlik belgesi alabilme kaygısının da rolü vardı. Böylece, Metin Tırnakçı ile Güven Odabaşı birlikte SU-YAPI'yu, Yüksel Sezginer TEMELSU'yu, Yılmaz Badur SU - İŞ'i ve Kutlu Doluca ile Orhan Aker DOLSAR firmalarını kurdular. İstanbul'da ise Mete Yalçın TEKSER firmasını kurdu. Diğer yandan Recai Kutan, devlet desteği ile TÜMAŞ Müşavirlik A.Ş.'nin kuruluşuna öncülük etti ve ilk Genel Müdürü oldu. TUSAŞ da böyle devlet destekli bir A.Ş. idi.

Ben münferit kişilikleri ile müşavirlik alanında çalışan arkadaşlarıma, her fırsatta, birleşerek güç ve etkinlik kazanmalarını telkin ediyordum; mimar, elektrik mühendisi, makine mühendisi ve statik ve inşaat mühendislerinin bir araya gelip müşavir mimarlık ve mühendislik firmaları olarak bu faaliyet alanında yer almalarını bütün içtenliğimle öneriyordum. Ancak bu yapı değişikliği pek kolay gerçekleşmiyor, gerekli olan paylaşım ve feragat problemlerini aşmak mümkün olmuyordu. Yurt ekonomisinin epeyce durgun olduğu bu dönemde, çoğu firmalar resmi ve özel yapıların mimari, betonarme ve tesisat projelerinin yapımı ile yetinmek zorunda kalıyorlardı.

Dünya Bankası'nın finanse ettiği büyük yatırım projelerinde genellikle yerli ortak firma aranıyor ve bazı Türk Müşavir Mühendislik firmaları bu gibi işlere talip oluyordu. Bu tarihlerde biz bir Yugoslav firmasının ortağı olarak Aslantaş Baraj ve HES inşaatının proje ve kontrollük hizmetlerini yürütüyor, aynı zamanda Alman ve Fransız ortaklarımızla kurduğumuz bir konsorsiyumun üyesi olarak Elbistan Termik Santrali inşaatına ait projeleri hazırlıyorduk. Sendikacı mühendis ve ressamlarımız ve diğer teknik personel, Türkiye Elektrik Kurumu'nun bize kendileri için ödediği adam-ay bazındaki ücretleri az buldukları için greve gittiler. Altı aya yakın bir süre sonunda TEK, bu personele ödenecek ücretlere zam yaptı ve grev sona erdi. Böylece, DİSK'in propaganda amaçlı bu şovu da kapanmış oldu.

GEMAŞ grevden sonra Tuna Caddesi'ndeki yeni bürolarına taşındı. Burada, grevin stresinden kurtulmuş olarak, gündemimdeki en önemli projemi, yani bütün projeyi ve müşavir arkadaşlarımı bir çatı altında toplamaya ve ortak problemlerimizi daha etkin bir güç oluşturarak çözmeye davet etme projesini gerçekleştirmeye karar verdim. Daha önceki bir yazımda da

açıkladığım gibi İMO'dan Türkiye genelinde projeyi olarak çalışan bütün firma ve şahısların adreslerini aldım. Bu arada mimari proje bürolarını ve serbest çalışan mimar arkadaşlarımızı da unutmadım, zira farklı disiplinlerdeki müşavirleri ihtiva eden bir müşavir mühendislik ve mimarlık firmasının yöneticisi bir mimar olabilirdi. Gönderdiğim yüzlerce mektuba kısa bir süre içinde yüzlerce olumlu cevap aldım. Artık Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği Derneği'ni kurabilirdik.

İlk işimiz Kurucu heyeti seçmek olacaktı. Teşebbüsümüzün bir an evvel gerçekleşmesi için biraz heyecan ve biraz da telaş ile en yakından tanıdığım arkadaşlarıma başvururdum. Böylece, bir çoğunu yakından tanıma fırsatını bulduğum ve saygıdeğer kişilikleri ve müşavir mimarlık ve mühendislik alanında başarıları ile tanıdığım İnş. Y. Müh. Kutlu Doluca, Y. Müh. Mimar Doğan Tekeli, Y. Müh. Mimar Sezer Aygeç, Elek. Y. Müh. Ergun Sur, İnş. Y. Müh. Muzaffer Gizbili, İnş. Y. Müh. Yılmaz Karataban, Harita Y. Müh. Hüseyin Oransal, İnş. Y. Müh. Mete Yalçın, Mak. Y. Müh. Oktay Erentürk, İnş. Y. Müh. Yıldırım Altav ve Mak. Y. Müh. Çetin Atuk ile, dernek statüsündeki birliğimiz için gerekli 12 kişilik kurucu heyeti teşkil ettik ve İç İşleri Bakanlığı'na resmi başvurumuzu yaptık.

Birliğimiz 25 Mart 1980 tarihinde kuruldu. İlk iki dönem için Gemaş Firması'nın Tuna caddesindeki bürosunda Genel Kurul ve Yönetim Kurulu Toplantılarımızı gerçekleştirdik. 12 Eylül 1980 tarihinde Askeri Darbe vaki oldu. Bütün diğer derneklerle beraber bizim derneğimiz de geçici bir süre kapatıldı. Birkaç ay sonra derneğimizin açılması müsaade çıktı ve biz de etkinliklerimize devam ettik.

Benim başkanlık sürem 1984 yılında sona erdi. Birliğin başkanlığını benden daha genç bir meslektaşım devrettim ve yönetim kurulunun bir üyesi olarak 1988 yılı sonuna kadar birliğimizin etkinliklerinde katılıma devam ettim. Benden sonra yönetim kurullarına seçilen değerli meslektaşlarım Birliğimizin gelişmesi ve yurt çapında olduğu kadar uluslararası müşavir mühendislik

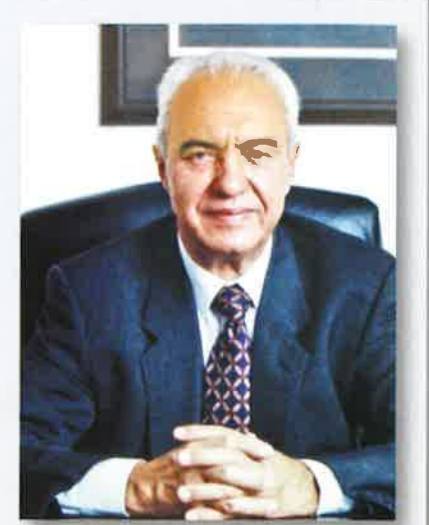
ve mimarlık dünyasında da kabulü ve tanınması için çok başarılı gayretler sarfettiler. Birliğimizin adına Türk sıfatının, Bakanlar Kurulu Kararı ile eklenmesi, FIDIC ve EFCA üyeliklerine kabulümüz, TürkMMMB'nin başarıya doğru ilerleyişinin kilometre taşları oldu.

Birliğimizin bugün ulaştığı prestij seviyesi, üyelerimizin en inanılır kalifikasyon ve güvenilirlik referansını teşkil etmektedir. Sosyal hayatta ve ilişkilerde son derecede yetenekli teşebbüsleri ile birliğimizi tanıtıcı etkinlikleri organize eden yönetim kurullarımız ve başkanlarımız içtenlikle kutlanmayı hak etmişlerdir. Birliğimizin tertip ettiği teknik seminerler ve kongreler, TürkMMMB'ni milli bir meslek örgütü mertebesine yükseltmiştir. Bu etkinliklerden en göze çarpan ve son derecede büyük bir başarı ile tertiplenmiş ve sürdürülmüş olanı hiç şüphesiz 11-13 Ekim 2012 tarihinde gerçekleşen 1.Barajlar Kongresidir. Türk Müşavir Mühendislik ve Mimarlık firmalarının bu gün eriştiği yüksek bilgi ve know-how seviyesini bu kongrede görmek ve takdir etmek mümkün olmuştur.

Ben, Birliğimizin bana göndermek iktifunda bulunduğu TM dergilerinde bu ve benzeri başarı haberlerini ve Genç Müşavir Mühendis ve Mimar meslektaşlarımla yurt içinde ve dış ülkelerdeki başarılı çalışmalarını okudukça, 1. Nesil Atatürk Gençliği'nin, en azından müşavir mühendislik ve mimarlık konusunda muasır medeniyet seviyesine erişme hayallerinin gerçekleştiği duygusuna kapılıyorum.

Bizler, O'nun harmanladığı ve TÜRK adını koyduğu çağdaş bir toplumun bireyleri olarak bizimle hep ÖĞÜNDÜK, muasır medeniyetler seviyesine yükselmek için çok ÇALIŞTIK ve kendi etkinlik alanımızda bunu başardık. Bundan sonra da, birlik ve beraberliğimizden alacağımız güce GÜVENerek daha ileriye doğru yolumuza devam edeceğiz. Allah yardımcımız olsun.

Bu vesile ile Cumhuriyetimizin 90. Yılı kutlar, aramızdan ayrılan meslektaşlarımızı saygıyla anıyor ve hepimize saygılarımı sunarım.

Mustafa Orhan URAL

1927 yılında Ankara'da doğdu. Yüksek eğitimini 1944-1947 yılları arasında İngiltere'de University of Birmingham'da ve 1948-1952 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nde yaptı. 1954-1956 yılları arasında DSI Seyhan Barajı İnşaatında Arazi Kontrol Baş Mühendisi, 1956-1960 yılları arasında DSI Genel Müdürlüğü Barajlar Dairesi Proje Baş Mühendisi, 1960-1962 yılları arasında DSI Genel Müdürlüğü Barajlar Dairesi Proje Fen Heyeti Müdürü olarak görev yaptı. 1962-1963 yılları arasında USBR, Denver, Amerika'da Baraj ve Santral Tasarımı konularında staj yaptı. Bu tarihten sonra, 1964 yılında DSI Keban Barajı Projesi'nde görev aldı. 1963-1968 yılları arasında DSI Genel Müdürlüğü Barajlar Dairesi Proje Fen Heyeti Müdürü görevinin ardından, 1968-1990 yılları arasında GEMAŞ-Genel Mühendislik ve Mimarlık A. Ş. Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı görevlerini yürüttü. 1991-1998 yılları arasında, URAL Mühendislik Ltd. Şirketi Müdürü olarak görev yaptı.